

Zadorozhniuk N.O.

Odessa National Polytechnic University

PROBLEMS AND PROSPECTS OF BANKING SECTOR DEVELOPMENT IN THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

Summary

The author proves relevance and importance of the study of the banking sector. Peculiarities of the banking sector of Ukraine and its structure are considered in the article. The structure of revenues and expenses of the banking sector of Ukraine is analyzed. A number of contemporary problems of the banking sector of Ukraine are provided. The perspective directions of development of Ukraine's banking sector are determined.

Keywords: banking sector, national economy, structure, problems, prospects, financial indicators.

УДК 336.14

МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Здерчук Л.В., Поляк М.М.

Буковинський державний фінансово-економічний університет

У статті окреслено необхідність визначення пріоритетних напрямів реформи місцевих бюджетів в Україні, як реальної потреби забезпечення їхньої самостійності та ефективного функціонування з метою підвищення рівня життя населення. Виявлено ключові проблеми та перспективи удосконалення сфери фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування України в умовах сьогодення.

Ключові слова: бюджет, фінансове забезпечення, фінансовий механізм, місцевий економічний розвиток, доходи місцевого бюджету.

Постановка проблеми. Розвиток держави неможливий без розвитку регіонів, від того наскільки сильною є регіональна влада, як вона забезпечує соціальні послуги населенню. Розуміючи важливість цієї проблеми, на сучасному етапі розвитку всіх гілок влади постає питання необхідності вдосконалення теорії та практики сучасного державотворення, викликаного трансформаціями в політичній системі суспільства, проведенням адміністративно-територіальних, регіональних реформ, впровадженням конструктивного соціального партнерства між центром та територіями. Мова йде про концептуальну зміну функцій і повноважень місцевих державних адміністрацій і формування виконавчих органів місцевих рад, що передбачено Європейською хартією місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Місцеві фінанси досліджувались багатьма українськими та зарубіжними вченими-економістами та фінансистами зокрема такими, як О. Д. Василик, В. В. Зайчикова, О. П. Кириленко, В. І. Кравченко, О. Я. Лилик, О. О. Сунцова, С. В. Слухай, А. Шахом, Р. Белом, У. Тіссеном, К. Фостером та іншими. Варто зазначити, що проблеми формування та оптимізації дохідної частини місцевих бюджетів, наповнення їх бази та пошук зростання власних доходів постійно перебувають в центрі уваги багатьох науковців, зокрема, В. М. Опаріна, О. Р. Романенко, О. П. Кириленко, Н. І. Вовни, І. О. Кулика, І. В. Алексеєв, А. М. Бабич та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Для ефективного розвитку місцевих бюджетів важливим є забезпечення їхньої самостійності. Досі не вирішеними залишаються нагальні питання взаємодії місцевих бюджетів з державою у напрямку підвищення децентралізації місцевого самоврядування.

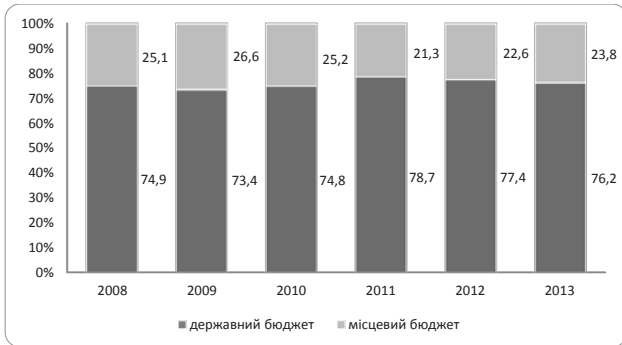
Мета статті. Метою роботи є з'ясування сучасного стану та організації місцевих фінансів та обґрунтування підходів щодо вдосконалення організації фінансів місцевих органів влади.

Виклад основного матеріалу. Із кожним роком місцеві бюджети набувають дедалі більшої ваги як за обсягом фінансових ресурсів держави, так і щодо вирішення соціально-економічних проблем регіонів, де проживає переважна частина населення України.

В свою чергу доходи місцевих бюджетів є основою фінансової бази органів місцевого самоврядування та вирішальним фактором регіонального розвитку. Наявність доходів місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру та фінансовий потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів, що розширює можливості місцевих органів влади у задоволенні потреб населення.

Розглянемо особливості формування доходів місцевих бюджетів в Україні за період 2008-2012 рр. Варто відмітити тенденцію збільшення доходів місцевих бюджетів за цей період (рис. 1).

Це об'єктивно пов'язано зі збільшенням обсягів ВВП, зростанням розміру мінімальної заробітної плати, розвитком економіки регіонів та розвитком мережі сфери надання послуг. Проте, як засвідчують дані рис. 1, зростання є помірним, а після спаду у 2011 році на 3,9%, їх обсяг у 2012 році і далі продовжує бути нижчим в порівнянні з 2010 роком. Таке зростання доходів місцевих бюджетів аж ніяк не зменшує рівень залежності регіонів від Державного бюджету України, який продовжує значною мірою фінансувати виконання функцій, покладених на органи місцевого самоврядування.

Рис. 1. Питома вага державного і місцевих бюджетів у структурі Зведеного бюджету України за 2008-2013 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [4, 5, 6]

Частка місцевих бюджетів за доходами в перерозподілі ВВП, а також у зведеному бюджеті поряд із економічним і соціальним має велике політичне значення. Вона свідчить про участь місцевого самоврядування в розв'язанні актуальних проблем розвитку держави, про певну обмеженість функцій центральних органів влади. Така частка є загальним показником, який відображає рівень фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

Критичний аналіз статистичних даних свідчить про ріст доходів та витатків місцевих бюджетів у загальному обсязі ВВП за 2005-2012 рр. (табл. 1).

Таблиця 1
Частка доходів та витатків місцевих бюджетів у ВВП

Показники	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
Доходи до ВВП	7,8	7,4	6,6	7,1	7,1
Витатки до ВВП	12,1	12,1	13,6	6,9	14,7

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

Проаналізувавши показники доходів та витатків бюджетів різних рівнів за 2009-2013 рр. треба зазначити, що співвідношення у зведеному бюджеті країни державного та місцевих бюджетів є нерациональним за обсягами акумульованих фінансових ресурсів. В свою чергу, за даними Міністерства фінансів України та Державної казначейської служби України до місцевих бюджетів за підсумками 2012 року до загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 100813,8 млн. грн., або 108,9% річного розрахункового показника Міністерства фінансів України та 103,5% показників, затверджених місцевими радами на рік з урахуванням змін.

У 2012 році забезпечено виконання запланованого обсягу доходів загального фонду місцевих бюджетів (без урахування трансфертів), які надійшли в сумі 81207,9 млн. грн., що становить 101,5% розрахункового показника Міністерства фінансів України на 2012 рік, тоді як у 2011 році доходи загального фонду місцевих бюджетів виконано на 102,4%.

Ріст надходжень до загального фонду місцевих бюджетів проти 2011 року становив 9816,7 млн. грн., або 13,8%. Доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, надійшло 65569,0 млн. грн., або 99,9% розрахункового показника Мінфіну на рік. Ріст надходжень проти 2011 року становить 7734,9 млн. грн., або 13,4% при запланованих Мінфіном 13,5%.

У 2012 році із 692 місцевих бюджетів не виконали план Міністерства фінансів України 283 бюджету на суму 1976,0 млн. грн., з яких, зокрема, м. Київ – на 233,4 млн. грн. [9, 10].

У табл. 2 зображено рівень виконання плану за доходами місцевих бюджетів загалом і за власними і закріпленими доходами, зокрема.

Аналізуючи дані таблиці 2, бачимо, що темпи приросту фактичних показників по доходах місцевих бюджетів кожного року були більшими, ніж 100%. Це свідчить про високу ефективність фінансової політики регіонів в цілому. Натомість темпи росту фактичних показників по власних та закріплених надходжень до місцевих бюджетів не у всі роки перевищував 100%. Так, у 2009 році темп росту фактичного показника власних і закріплених надходжень становив 96,2%. Рівень виконання плану лише у 2011 та 2012 роках перевищив 100% і становив 101,4% та 103,5% відповідно. В інші роки фактичні надходження до місцевих бюджетів були значно меншими, ніж планові, і становили відповідно у 2008 році 97,8%, у 2009 – 90,7%, а у 2010 – 96,4%. Це свідчить про недостатнє наповнення місцевих бюджетів, що негативно відображається на фінансовому стані регіонів. Але, як бачимо, в останні роки все ж таки переважає тенденція до перевиконання планових показників по надходженням до місцевих бюджетів – це є позитивним, тобто стан фінансового розвитку регіонів покращується.

Таким чином, беручи до уваги показники, що відображені в табл. 2, робимо висновок про поступове зростання доходів місцевих бюджетів, у тому числі власних і закріплених. Позитивною тенденцією на сьогоднішній день є збільшення у 2012 р. місцевих бюджетів у порівнянні з минулими роками, відповідно і власні доходи місцевих бюджетів зростають, проте негативним фактором залишається нижчий рівень їх зростання по відношенню до місцевих доходів. Це створює певні перешкоди на

Таблиця 2
Рівень виконання місцевих бюджетів за доходами у 2008-2012 рр.

млн. грн.

Рік	Доходи місцевих бюджетів		Темп росту фактичних показників, %	Власні та закріплені доходи		Темп росту фактичних показників, %	Рівень виконання плану, %	
	План	Факт		План	Факт		План	Факт
2008	139046,7	132984,8	129,1	75525,8	73872,1	126,6	95,6	97,8
2009	141877,9	133215,8	100,2	78314,0	71035,7	96,2	94,0	90,7
2010	164877,1	158282,0	118,8	83522,6	80515,8	113,3	96,0	96,4
2011	181894,2	181530,4	114,7	85458,9	86655,3	107,6	99,8	101,4
2012	225831,1	225273,4	124,1	97405,8	100813,8	116,3	99,8	103,5

Джерело: розроблено авторами за даними [7]

шляху до ефективного планування та використан-
ня бюджетних коштів. Значний обсяг зобов'язань,
які покладені на органи місцевого самоврядування,
не фінансуються повною мірою через брак коштів і
дефіцит бюджету

Частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів
зросла з 43,5% в 2008 до 50% в 2012 році. Темпи
зростання доходів (без урахування трансфертів) за
період дослідження значно нижчі за темпи зростання
трансфертів. Однак, чим більше доходів включається
до «першого кошика», тим менше стимулів мають
органи місцевого самоврядування щодо проведення
роботи з їх мобілізації. Посилюється залежність
місцевого самоврядування від рішень органів дер-
жавної влади. Звідси зростання кількості дотаційних
регіонів в Україні [7]. Перерахування трансфертів з
місцевих бюджетів до державного бюджету за 2006-
2012 рр. має тенденцію до скорочення.

Таким чином, найбільш характерною рисою
місцевих бюджетів сьогодні є високий рівень
їх залежності від державного бюджету. Окрім
вищезазначеної проблеми сьогодні існує і безліч
інших проблем, які потрібно враховувати при
реформуванні місцевих бюджетів, зокрема це і
надання можливостей для використання бюджетних
ресурсів у поєднанні з приватними коштами,
програмно-цільова спрямованість бюджетного
фінансування та ін.

Нажаль, рівень саморозвитку регіонів залежить
від низки факторів та проблем, які не вирішені за-
конодавчо. Нині людські, матеріальні, фінансові ре-
сурси мають централізований характер, що робить
практично неможливим самодостатній розвиток те-
риторій України. Відтак, нестача ресурсів негативно
впливає на реалізацію потенційних можливостей
регіону і на формування ринку, що, своєю чергою,
позначається на розмірах видатків та доходів тери-
торій, знижуючи рівень їх розвитку й інвестиційної
привабливості. Надзвичайно важливим є розширен-
ня повноважень самоврядних одиниць та усунення
зайвих бюрократичних ланок у системі управління,
які лишень заважають реалізовувати інтереси.

Разом з тим, варто звернутись до моделі та ме-
ханізмів впровадження адміністративно-територі-
альної реформи, що спирається на узагальнений
досвід європейських країн, насамперед скандинав-
ських. Тут враховуються такі основні принципи та
підходи:

- у системі управління місцевого самоврядування
займає ключові позиції;
- подолано розрив між сільськими та міськими
громадами;
- ліквідовано зайві рівні в системі управління.
Наприклад, у Швеції та Фінляндії не існує район-
ної ланки, а є лише місцеві громади – комуни або
муніципалітети; губернії у Фінляндії або провін-
ції у Швеції здійснюють суто номінальну функцію
управління;
- більшість повноважень передано місцевим гро-
мадам, що дає їм змогу розробляти та реалізовува-

ти стратегічні програми розвитку. Приміром, у фін-
ському місті Туусала з населенням 35 тис. людей
доходна частина річного бюджету становить 180
млн. євро, з яких 20 млн. євро – бюджет розвитку
міста;

- немає поділу на міста районного, обласного,
центрального підпорядкування;
- представники інших рівнів управління, у тому
числі центрального, не можуть втручатися у функ-
ції місцевого самоврядування;
- у Скандинавських країнах органи прокурату-
ри, податкової служби та інших силових структур
винесені на кущовий рівень;
- казначейство не управляє грошовими потоками
територіальних громад – вони самостійно роз-
поряджаються власними фінансовими ресурсами.
Ця установа відсутня на рівні місцевого самовряду-
вання. Функцію контролю за виконанням місцевого
бюджету виконує контрольна аудиторська палата,
яка є надзвичайно важливим інструментом;
- у розвинутих країнах зазвичай немає такого
явища, як делегування органам місцевого самовря-
дування повноважень центральної державної вла-
ди. Якщо ж певні функції делегуються, то під них
виділяються необхідні фінансові ресурси. А інакше
місцевого самоврядування не виконуватиме цих по-
вноважень;
- відсутнє таке поняття як консолідований бю-
джет, не поєднуються державний та місцеві бю-
джети. Міста самостійно приймають власні бюджети.
Натомість в Україні, як відомо, місцеві бюджети
розглядаються тільки після прийняття Державного
та консолідованого бюджетів. Очевидно, що місцеві
громади повинні самостійно розпоряджатися влас-
ними коштами [10, с. 158].

Висновки та пропозиції. В місцевих
бюджетах втілюється політика органів місцевого
самоврядування, адже в залежності від напрямків
витрачання ними коштів можна зробити висновки
про пріоритетні напрямки роботи органів місцевого
самоврядування. Відтак, розвиток регіонів зале-
жить від закріплених бюджетних повноважень та
реальної можливості органів місцевого самовряду-
вання і місцевих органів влади здійснювати еко-
номічний розвиток територій, посилювати якісний
розвиток соціального забезпечення населення.

Розбудова місцевих фінансів України потребує,
на сьогодні, використання зарубіжного досвіду та
минулих досягнень. Так, місцеві бюджети не мож-
на зарахувати лише до однієї категорії, а необхідно
розглядати як складну сукупність правової та еко-
номічної категорій.

Додатковими підставами для розмежування
бюджетів на місцеві та бюджети місцевого само-
врядування можна визначити повноваження орга-
нів державної влади та місцевого самоврядування
щодо прийняття та виконання бюджетів, а також
особливості формування доходної частини таких
бюджетів відповідно до чинного бюджетного та по-
даткового законодавства України.

Список літератури:

1. Про місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (зі змінами і доповненнями) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Кулик І. О. Шляхи удосконалення управління місцевими бюджетами [Електронний ресурс] / І. О. Кулик. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2012-2/doc/2/11.pdf>
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
4. Сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua
6. Сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua

7. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2013 рік: Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua>
8. Каспрук Ю. В. Вплив ресурсів місцевого бюджету на темпи економічного зростання області / Ю. В. Каспрук // Регіональна економіка. – 2008. – № 4. – С. 38-44.
9. Васильєва Н. Підвищення соціальної спрямованості місцевих бюджетів / Н. Васильєва // Управління сучасним містом. – 2004. – № 1-3. – С. 171-179.
10. Ганущак Ю. Місцеві бюджети: практичний посібник / Ю. Ганущак // Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К.: ТОВ «Софія», 2012. – 184 с.

Здерчук Л.В., Поляк М.М.

Буковинський державний фінансово-економічний університет

МЕСТНЫЙ БЮДЖЕТ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация

В статье очерчена необходимость определения приоритетных направлений реформы местных бюджетов в Украине, как реальной потребности обеспечения их самостоятельности и эффективного функционирования в целях повышения уровня жизни населения. Выявлены ключевые проблемы и перспективы совершенствования сферы финансового обеспечения органов местного самоуправления Украины в современных условиях.

Ключевые слова: бюджет, финансовое обеспечение, финансовый механизм, местное экономическое развитие, доходы местного бюджета.

Zderchuk L.V., Poliak M.M.

Bukovyna State University of Finance and Economics

LOCAL BUDGET: CURRENT STATUS, PROBLEMS AND PROSPECTS

Summary

This article outlines the need to identify priority areas for reform of local budgets in Ukraine as a real need to ensure their independence and effective functioning in order to improve the standard of living of the population. The key issues and perspectives of improving financial support of local self-government of Ukraine are discovered.

Keywords: budget, financial support, financial mechanism, local economic development, incomes of the local budget.

УДК 331.101

КОНЦЕПЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Іванов Л.Б.

Національний авіаційний університет

В статті розглянуті питання щодо формування механізму управління персоналом з точки зору інновацій, особливостей інноваційного процесу та управлінських нововведень, проблем розробки методологічних підходів і механізмів впровадження інноваційних технологій в управління персоналом підприємства. Метою статті є розробка концепції механізму впровадження інновацій у сфері управління персоналом, направлену на збільшення прибутку організації, підвищення продуктивності праці та задоволеності робітників нею. В процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання, як аналіз і синтез, системний підхід. У ході проведеного дослідження виявлені значення таких понять, як «інновація» та «інноваційний механізм управління персоналом»; розглянуто види інновацій та визначені їх взаємозв'язок; відселені ключові складові інноваційного механізму управління персоналом; досліджені етапи інноваційного процесу та інструменти, які використовуються в ході впровадження інновацій; представлені проблеми, з якими можуть зіткнутися менеджери та керівники при запровадженні інновацій у роботу свого персоналу. Наукова новизна полягає у розробленні концепції інноваційного механізму управління персоналом, яка допоможе передбачати і реалізовувати можливості, що відкриваються конструктивного використання інноваційного потенціалу персоналу, удосконалити кадрову роботу на кожному етапі життєвого циклу організації.

Ключові слова: персонал, управління персоналом, механізм управління персоналом, інновація, інноваційний процес, кадровий менеджмент.

Актуальність проблеми. Управління персоналом є однією із найважливіших сфер діяльності підприємства, яка може значною мірою підвищити ефективність виробництва, а впровадження інноваційних технологій та удосконалення механі-

зму управління персоналом підприємства обумовлено зростанням ролі особи співробітника, характеристики його мотиваційних установок, навички та вміння їх формувати і спрямовувати відповідно до завдань та цілей, поставлених перед підприємством.